

Historia źródeł prawa w średniowieczu — centrum, a peryferie

Słowniczek

- Monarchia
  - Patrymonialna (*patrimonium*)
  - Stanowa
  - Mieszana (*mixta*)
- Uprawnienia władcy:
  - *Bannus* królewski
  - Kapitularze i ordonanse
- Stosunki feudalne
  - Prekaria
  - Komendacja
  - Wasal

Kryteria oceny

- Społeczeństwo:
  - okoliczności powstania
  - struktura (etniczna i gospodarcza/ klasowa)
- Jednostka
  - możliwość udziału we władzy
  - prawa obywatelskie
- Władza
  - pozycja monarchy
  - uprawnienia legislacyjne
  - legitymacja władzy

Królestwo Francji

Społeczeństwo

Geneza państwa: podbój

- Struktura etniczna:
  - zdecydowana przewaga ludności gallorzymskiej nad germańską
  - większość frankońskiej ludności skoncentrowana w północnej części kraju
- Struktura wyznaniowa:
  - pogańscy Frankowie i katoliccy tubylcy
  - naturalna separacja społeczna obu grup
- Struktura polityczna:
  - warstwa rządząca składała się zarówno z Franków jak Rzymian
  - dominująca pozycja ludności germańskiej
  - poddaństwo podstawą stosunków społecznych

poient il donques laire: quant euz me
ismes ne se poient garantir. Laissons
donques leur uain cultuemet et les ge

on lauoit q mlt auoit lait remi gut loie qui
il uoit noulement le roi qui ia estoit apostre
de la gent. et auat ce que il fust baptizies.

Chrzest króla Chlodwiga w 496 r.

Jednostka

Państwo Merowingów

- Frank:
  - Jedyne wolny obywatel państwa: obowiązek służby wojskowej, prawo posiadania nieruchomości w formie *allodium*, udział w życiu politycznym
  - W czasie wojny zobowiązany wobec rodu i króla
  - Posługuje się własnym prawem zwyczajowym w czasie sądowych wieców (*in mallobergo*):
Lex Salica Francorum
- Gallorzymianin:
  - Ludność podbita: pozbawiona służby wojskowej, formalnie nie ma wpływu na życie polityczne, rozporządza ziemią z tytułu lennego
  - Stanowi kadre urzędniczą królestwa: biskupi i dworzanie
  - Posługuje się prawem rzymskim sądzona przez urzędników i biskupów:
Breviarium Alarici
- Ludność poddańcza:
  - Niewolnicy
  - Podporządkowani właścicielom majątków: od własności pełnej do tytułu lennego

Monarcha

Państwo Merowingów

- Legitymacja władzy:
  - Ideologiczna: dziedzica herosa Meroweusza i *reges criniti*
  - Personalna: zależna od osobistych cnót monarchy (wojskowych zwycięstw)
  - Strukturalna: uzależniona od najbliższych oddziałów militarnych (domowników królewskich)
- Model rządów:
  - Osobisty na terenie całego królestwa tzw. *rex ambulans*
  - Kapitularze
  - Synody
- Cel rządów:
  - „gnuśni królowie” – zapewnienie dobrobytu klasie rządzącej (dworowi)

Koronacja cesarska Karola Wielkiego w 800 r.

Monarcha

Państwo Karolingów i Kapetyngów

- Legitymacja władzy:
  - Ideologiczna: z tytułu sakry papieskiej (*defensor christianitatis*) oraz cudotwórcza moc królów
  - Strukturalna: uzależniona od elit lokalnych (tzw. komesów) i wsparcia wolnej ludności (tzw. *milites*)
  - Personalna: jej wyrazem nie sukcesy militarne, ale zapewnienie ładu społecznego i sprawiedliwości
- Model rządów:
  - Osobisty: w kwestiach wojskowych i sądowniczych
  - Kapitularze/ Ordonanse
  - Administracja lokalna: hrabiowie i margrabiowie
  - *Missi dominici*
- Cel rządów:
  - *Salus animarum* w wymiarze osobistym i wszystkich poddanych
  - Suweren w rozumieniu prawa rzymskiego (*rex est imperator in regno suo*)

*Papieżu Klemensie!... Rycerzu Wilhelmie!... Królu Filipie!... Powołuję was przed sąd Boży (...)
Przeklinam was! Przeklinam was! Niech wasze rody
będą przeklęte aż do trzynastego pokolenia!*

Jakub de Molay w interpretacji Maurice Druon

Trier
 Köln
 Regensburg
 Köln
 Augsburg
 Mainz
 Pöcessar zu Rom
 Würzburg
 Weis
 Turnberg
 Merbein
 Braunschweig
 Aich
 Weserburg
 Lubek
 Thussis
 Waidburg
 Brandenburg
 Bairn
 Alwalden
 Reinegt
 Schwaben
 Stramburg
 Baden
 Luring
 Burggrauen
 Marggrauen
 Gall

Brandenburg
 Sachsen
 Wurgdaburg
 Kuzelburg
 Bamberg
 Kocenburg
 Bism
 Pfalz
 Anndelaw
 Elmr
 Aibenberg
 Cleie
 Weissenbach
 Dagenau
 Brabant
 Diring
 Saphoy
 Franenberg
 Slaciat
 n. Sachsen
 Edelfals
 Hesper
 Swartzburg
 Grundect
 Schlesie
 Leuchenberg
 Zilli
 Dister
 Lantrauen
 Grauen

Rzesza Niemiecka

Czeska Korona św. Wacława

Węgierska Korona św. Stefana

Korona Królestwa Polskiego

Ruś Kijowska i Moskiewska

Excalibur (1981), reż. J. Boorman

DVDVideoSoft.com
Free version

Czy odnalazłeś...

Do zapamiętania!

Lex Salica Francorum tzw. glosa malberska (do 511 r.)

- Koncentracja na osobie oskarżonego
- Kary kompozycyjne
- *Wergeld*

Średniowieczne postępowanie skargowe:

- *Rachinburgowie i thuningus*
- Proces na dowód
- Ordalia
- Przysięga oczyszczająca

Złota bulla Karola IV z 1356 r.

- Książęta elektorzy Rzeszy
- Zniesienie *privilegium de non evocando* i *privilegium de non appellando*

Zwierciadło Saskie ok. 1235 r.

- Eike von Repkow
- Landrecht i Lehnrecht
- Obowiązuje w całej Rzeszy do 1794 r., a wychodzi z użycia 1896
- *articuli reprobati*

Do zapamiętania!

Landfrydy:

- Bazujące na tradycji *bannus* oraz idei *pax dei*
- Złamanie pokoju
- Subiektywizacja przestępstwa
- *Ne bis in idem*

Księga Elbląska (XIII w.)

- Najstarszy zwód prawa polskiego
- Ordalia
- Odpowiedzialność zbiorowa wsi (opola)

Zbiory prawa polskiego:

Statuty Kazimierza Wielkiego, Statut Łaskiego, *Formula Processus*, *Corectura iurium*

Maiestas Carolina 1355 r.

- Zasada ekskluzywności zbioru
- Nie ogłoszony, ale stos. Posiłkowo
- *Princeps legibus solutus est*

Tripartitum (opus iuris) 1514 r.

- Stefan Werböczy
- Do XX w. w dziedzinie prawa cywilnego

Ruska prawda (XI-XII w.)

- Składa się z 4 części
- Wira podobnie do *bannus*
- Oderwana od tradycji zachodnich

Na przyszłe zajęcia

- Podręcznik s.121-162 oraz s. 193-203
- Seans filmu:
  - *Oto jest głowa zdrajcy (Man for All Seasons) (1966)*,
reż. F. Zinemann